

Oszustwa jako kategoria ryzyka operacyjnego w bankach

Streszczenie

Zjawisko oszustwa towarzyszy ludzkości od stuleci. Już w starożytnym Rzymie sformułowano zakaz oszukiwania innych osób [Dobrowolski, 2008, s. 5]. Znaczące straty operacyjne poniesione przez banki, na przykład Bank of Credit and Commerce International, Barings Bank, Daiwa Bank, Allfirst Bank, Lehman Brothers, Societe General, Snoras Bank, Latvijas Krajbanka w łącznej kwocie 70,12 mld PLN¹ unaoczniły jak istotnym problemem zarządzania jest ograniczenie ryzyka operacyjnego, definiowanego jako *ryzyko straty wynikające z niedostosowania lub zawodności wewnętrznych procesów, ludzi i systemów technicznych lub ze zdarzeń zewnętrznych* [Komisja Nadzoru Bankowego, 2004, s.3]. Występowanie zjawiska oszustwa w bankach, to nie tylko bieżące straty finansowe, ale także przyszłe, spowodowane erozją zaufania do sektora bankowego.

Rozważania w niniejszej rozprawie doktorskiej koncentrowały się na pracownikach i przebiegały dwoma wzajemnie powiązаныmi ze sobą nurtami: deskryptywnym i postulatywnym, na gruncie dyscypliny nauk o zarządzaniu w dziedzinie nauk humanistycznych.

W celu zrealizowania podstawowych funkcji poznania naukowego tj. funkcji diagnostycznej i eksplanacyjnej, w niniejszej rozprawie zastosowano następujące metody badawcze: analizę tekstu: dokumentów-akt spraw karnych oraz studium literatury przedmiotu. Przeprowadzono zatem analizę 322 akt spraw z lat 2005-2009 związanych oszustwami należącymi do kategorii ryzyka operacyjnego, udostępnionych przez jeden czterech z Sądów Rejonowych w Krakowie, wybrany ze względu na największą liczbę mieszkańców-potencjalnych klientów i pracowników banków.

Zgromadzony materiał empiryczny został przeanalizowany według następujących

¹ 70,12 mld PLN (16,35 mld dolarów i 4,9 mld euro,) suma obliczona według średnich kursów NBP z dnia 02.05.2014

kryteriów:

- Kategorii i kwoty oszustw,
- Poszkodowanych podmiotów (bank komercyjny, bank spółdzielczy, poza bankowe instytucje finansowe- podmioty leasingowe i pośrednictwa finansowe, przedsiębiorstwa produkcyjno-usługowe, firma P.),
- Charakterystyki sprawców oszustw.

Wymienione kryteria pomocne są w lepszym poznaniu otoczenia społecznego organizacji zdefiniowanego przez M. J. Hatch, jako struktura społeczna (zawodowa, wiekowa, dochodowa).

Zastosowane metody badawcze pozwoliły na realizację celu rozprawy doktorskiej tj. diagnozy ryzyka operacyjnego i sformułowania kierunkowych propozycji jego redukcji. Celem pośrednim rozprawy jest systematyzacja aparatu pojęciowego związanego z zagadnieniem oszustw.

W rozprawie sformułowano następujące problemy badawcze:

- Jakie czynniki determinują ryzyko operacyjne w bankach w kontekście nieetycznego zachowania pracowników?
- Czy funkcjonujące w bankach systemy kontroli wewnętrznej są skuteczne w zapobieganiu oszustwom dokonanym przez pracowników i klientów?
- Czy zalecenia Bazylejskiego Komitetu Nadzoru Bankowego, w szczególności Nowa Umowa Kapitałowa i Rekomendacja M chronią banki przed wystąpieniem strat o niskiej wartości (przekraczającej 1.000 PLN i o wysokim prawdopodobieństwie ich wystąpienia)?

Analiza uzyskanych wyników pozwoliła na dokonanie uogólnień, w tym opracowania schematu zarządzania ryzykiem wystąpienia nieprawidłowości, który można wykorzystać w każdej organizacji.

Przyjętym celem badawczym oraz sformułowanym problemom badawczym podporządkowano konstrukcję rozprawy. W pierwszym rozdziale zdefiniowano pojęcie ryzyka operacyjnego, następnie przedstawiono metody zarządzania ryzykiem operacyjnym z uwzględnieniem zaleceń Bazylejskiego Komitetu Nadzoru Bankowego. W drugim rozdziale rozprawy doktorskiej przedstawiono wyniki przeprowadzonych badań poświęconych problematyce oszustw bankowych. W trzecim rozdziale pracy doktorskiej omówiono trzy kategorie oszustw pracowników banków w kontekście zarządzania organizacją; ponadto

przedstawiono wyniki analizy komparatywnej 79 kodeksów etycznych, w zakresie przyjętych rozwiązań przeciwdziałających występowaniu ryzyka operacyjnego. Przedstawiono również schemat diagnozy ryzyka operacyjnego w bankach.

Anna Pilarczyk